

OCENA WYDAJNOŚCI ROZPŁODOWEJ REPRODUKTORÓW PAŃSTWOWEGO STADA OGIERÓW W BIAŁCE

Marian Budzyński, Krystyna Soroka

Zakład Hodowli Koni, AR Lublin

Duże trudności związane z wyhodowaniem dobrej jakości ogierów, a także stosunkowo wysokie koszty ich produkcji powodują, iż niezmiernie ważnym zagadnieniem staje się racjonalne wykorzystanie ogierów reproduktorów w Państwowych Stadach Ogierów (PSO) oraz odpowiednio długi okres ich użytkowania rozplodowego. Poruszone kwestie mają równocześnie podstawowe znaczenie hodowlane.

Zagadnienie reprodukcji, ze względu na znaczną złożoność tego procesu i napotykaną trudności przy rozrodzie koni, było przedmiotem wielu badań krajowych [2-8, 10] oraz zagranicznych [9]. W dostępnej literaturze hipologicznej nie napotymano jednak badań dotyczących oceny „wydajności rozplodowej” ogierów reproduktorów w całym okresie użytkowania rozplodowego, dlatego też celem pracy było określenie tej wydajności na przykładzie materiału zgromadzonego w PSO Białka.

MATERIAŁ I METODY

Dane do opracowania uzyskano z akt hodowlanych PSO Białka [1]. Analizą objęto wyłącznie ogiery po zakończonej karierze rozplodowej, a więc wybrakowane bądź padłe. Opracowaniem statystycznym objęto ogółem 446 ogierów (analizowano 641 szt.), a więc tylko te, które posiadały pełną ewidencję hodowlaną, dotyczącą użytkowania rozplodowego. Podczas określania wydajności rozplodowej ogierów obliczono liczbę pokrytych klaczy i wykonanych skoków w ciągu życia reproduktora (całej kariery rozplodowej), a także liczbę sezonów użytkowania rozplodowego w obrębie poszczególnych grup rasowych.

WYNIKI BADAŃ I WNIOSKI

Zestawienie średniej liczby pokrytych klaczy, liczby skoków w ciągu życia ogiera oraz liczby sezonów użytkowania rozplodowego, z uwzględnieniem ich rasy i typu, przedstawiono w tabeli 1. Największą wydajność rozplodową stwierdzono u ogierów wielkopolskich ($467 \pm 327,7$ szt.). Również ogiery małopolskie wykazały się wysoką wydajnością rozplodową, pokryły bowiem tylko o 13 klaczy mniej od wielkopolskich. Różnica ta nie jest jednak istotna (tab. 1). Znacznie większe różnice w wydajności rozplodowej skonstatowano między ogierami pozostałych ras. Ogiery pogrubione małe pokryły średnio o 70 klaczy mniej niż wielkopolskie, prymitywne o 112 klaczy mniej, a angledońskie aż o 132. Natomiast ogiery pełnej krwi angielskiej i czystej krwi arabskiej wykazały analogiczną wydajność, o połowę mniejszą niż wielkopolskie i małopolskie, przy czym różnice te były istotne ($P \leq 0,01$). W grupie ogierów małopolskich rekordzistą pod względem wydajności rozplodowej (1141 pokrytych klaczy) był og. 2868 Delarey xo po Flirt IV od Waćpanna xo. Nieco wyższą wydajnością (pokrył 1195 szt.) legitymował się reproduktor rasy wielkopolskiej — og. 4801 Preceptor x-wlcp po Praemon x-wsch.pr. od Para Pulva x-maz., zaś og. 5769 Kulon kn po Lis od Kuna pokrył 1186 klaczy. Tak rekordowe wydajności użytkowania rozplodowego reproduktorów świadczą o ich dużej wartości hodowlanej i znacznym wpływie na pogłowie masowe.

Analogicznie, jak przy wydajności rozplodowej, przedstawiała się średnia liczba skoków w ciągu życia reproduktorów, gdyż największą średnią zanotowano u ogierów wielkopolskich ($986 \pm 674,7$). Ogiery małopolskie wykonały mniej skoków od wymienionych o 40, pogrubione małe o 138, prymitywne o 218, angledońskie o 351, zaś pełnej i czystej krwi około 500 skoków mniej od małopolskich i wielkopolskich. W grupie tych ostatnich rekordzistą w tym zakresie był wymieniony już og. 4801 Preceptor x-wlcp, który wykonał 2431 skoków, a w grupie ogierów małopolskich og. 1802 Przedświt Znak xo-m po Przedświt II od Przedświt 1 (2540 skoków). Oba wymienione ustępują jednak og. 5769 Kulon kn, który wykonał w ciągu życia 2699 skoków.

O ile przy rozpatrywaniu wydajności rozplodowej podstawowym elementem było określenie absolutnej liczby pokrytych klaczy w ciągu życia ogiera, o tyle przy określaniu liczby wykonanych skoków niezmiernie ważnym zagadnieniem jest także sprawność krycia, tj. ustalenie liczby skoków przypadających na skuteczne pokrycie klaczy. Liczby te przedstawiały się następująco: ogiery czystej krwi arabskiej $2,3 \pm 0,82$, pogrubione małe $2,2 \pm 0,46$, prymitywne $2,2 \pm 0,64$, wielkopolskie $2,2 \pm 0,40$, grudbrandsdalskie $2,1 \pm 0,51$, małopolskie $2,0 \pm 0,40$ i angledońskie $1,8 \pm 0,42$.

Tabela 1

Zestawienie średnich wydajności rozplodowej ogiera w ciągu całej kariery użytkowania rozplodowego

Ogierzy	n	Liczba krytych klaczy			Liczba wykonanych skoków			Liczba sezonów		
		$\bar{x} \pm S$	Mn	Mx	$\bar{x} \pm S$	Mn	Mx	$\bar{x} \pm S$	Mn	Mx
Małopolskie	296	454 \pm 259,6 ^{AC}	8	1141	946 \pm 534,9 ^A	12	2540	9,9 \pm 5,1 ^A	1	24
Wielkopolskie	28	467 \pm 327,7 ^B	30	1195	986 \pm 674,7 ^B	85	2431	9,5 \pm 5,4 ^b	1	16
Pełnej krwi angielskiej	17	203 \pm 207,8 ^{ABb}	9	648	470 \pm 470,1 ^{ABc}	16	1479	5,5 \pm 4,5 ^{Ab}	1	16
Czystej krwi arabskiej	31	212 \pm 182,7 ^{aC}	5	554	441 \pm 356,4 ^{ABCd}	12	1342	6,9 \pm 4,1 ^{Ab}	1	15
Anglodońskie	7	335 \pm 175,4	186	728	635 \pm 371,2	341	1504	6,2 \pm 3,3	4	14
Prymitywne	25	355 \pm 321,5	5	1186	768 \pm 680,4 ^d	12	2699	8,6 \pm 4,6	1	20
Pogrubione małe	40	397 \pm 275,1 ^{ab}	39	1100	848 \pm 551,5 ^{Cc}	108	2247	7,2 \pm 4,9 ^A	1	18
Grudbrandsdalskie	2	115 \pm 7,5	107	122	237 \pm 1,8	181	293	4,5 \pm 0,5	4	5

U w a g a: Liczby oznaczone różnymi literami w tej samej kolumnie różnią się istotnie przy $P \leq 0,05$ (małe litery) lub $P \leq 0,01$ (duże litery).

Liczba sezonów użytkowania rozplodowego jest ściśle związana z długością okresu użytkowania reproduktorów w PSO Białka. Podobnego typu badania nad długością okresu użytkowania ogierów prowadzili Brzeski i Kulisa [2] oraz Brzeski i Leszczyński [3] dla reproduktorów w woj. krakowskim i PSO Klikowa, Chrzanowski [5] dla ogierów PSO Łąck i Bogusławice, Sasimowski [7] na Lubelszczyźnie, a także Zwoliński i Drzewiecki [10] dla PSO Gniezno i Sieraków.

Objęte badaniami własnymi ogiery małopolskie w porównaniu z wynikami badań Sasimowskiego [7] były krócej użytkowane o 0,2 sezonu, w porównaniu z użytkowaniem w PSO Sieraków o 0,3 sezonu i w PSO Łąck o 0,5 sezonu, natomiast w porównaniu z ogierami małopolskimi w PSO Bogusławice były użytkowane dłużej o 1,8 i w PSO Klikowa o 0,5 sezonu.

Wussow i Hartwig [9] średni wiek użytkowania ogierów w stadninie w Kreuz określili na 7,2 lat.

Wśród badanych ogierów najdłużej, bo przez 24 sezony rozplodowe, użytkowany był og. 1371 Arcymity o-m po Łabędzi Śpiew o od Miła o, również rekordzistą (21 sezonów) w tym zakresie był og. 3784 Grog xo-m po Furioso Bar XV-8 x- od Jawna xo. W grupie reproduktorów prymitywnych przez 20 sezonów był użytkowany — wymieniony już — og. 5769 Kulon kn.

LITERATURA

1. Akta hodowlane PSO w Białce za lata 1947-1976.
2. Brzeski E., Kulisa M.: Wiek eliminacji ogierów uznanych na terenie woj. krakowskiego. Zesz. nauk AR Krak., Zoot. 12, 1972.
3. Brzeski E., Leszczyński A.: Długość użytkowania i przyczyny eliminowania ogierów w PSO Klikowa. Koń Polski, 4, 1969.
4. Budzyński M., Sasimowski E., Święcki A.: Analiza proporcji między liczebnością koni zarodowych a pogłowiem masowym w poszczególnych rejonach hodowlanych Polski. Prace i Mat. Zoot. 6, 1974, 107-126.
5. Chrzanowski Sz.: Użytkowanie rozplodowe ogierów w Państwowych Stadach Bogusławice i Łąck. Koń Polski, 3, 1976.
6. Kownacki M., Jaszczak K.: Wpływ ogierów państwowych na genetyczną konsolidację typów koni w Polsce. Koń Polski, 1, 1968.
7. Sasimowski E.: Długość użytkowania rozplodowego ogierów szlachejnych na Lubelszczyźnie. Ann. UMCS, sec. E., XIV, 17, 1959.
8. Seidler S., Żółkiewski A.: Możliwości zwiększania użytkowania rozplodowego ogierów w Polsce. Roczn. Nauk. rol. 73-B-4, 1959.
9. Wussow W., Hartwig W.: Die Zuchtverwendungsdauer der Besehler Kreuz und ihre Abgangsursachens Tierzucht, 10, 336, 1954.
10. Zwoliński J., Drzewiecki W.: Długość życia i użytkowania rozplodowego ogierów elitarnych w Poznańskim. Roczn. WSR w Poznaniu, XXV, 1965.

М. Будзыньски, К. Сорока

ОЦЕНКА РЕПРОДУКТИВНЫХ КАЧЕСТВ ЖЕРЕБЦОВ КОНЗАВОДА БЯЛКА

Резюме

Очень важной проблемой в коневодстве является уровень репродуктивных способностей и длина жизни жеребцов. В настоящем труде установлено, что наилучшими репродуктивными способностями отличаются полукровные велькопольские жеребцы ($467 \pm 327,7$ покрытых кобыл и $986 \pm 674,7$ проделанных прижков в период жизни) и малопольские жеребцы (соответственно $454 \pm 259,6$ и $946 \pm 534,9$). Среднее число сезонов репродуктивного использования составляло $9,9 \pm 5,1$ у малопольских и $9,5 \pm 5,4$ у велькопольских жеребцов; средняя длина жизни составляла у первых $15,6 \pm 7,11$ лет, а у вторых $13,0 \pm 6,44$ лет. Репродукторы браковались в первую очередь ввиду старости ($41,3\%$), затем в связи с болезнями ($6,1\%$), падежами и несчастными случаями ($3,6\%$) и злостностью ($2,3\%$). Одновременно установлено, что способности жеребцов к случке уменьшаются с возрастом, особенно свыше 20 лет, и поэтому благородные здоровые жеребцы не должны браковаться ниже этого возрастного предела.

M. Budzyński, K. Soroka

ESTIMATION OF REPRODUCTIVE ABILITIES OF STALLIONS OF THE STUD BIAŁKA

Summary

A very important problem in horse breeding is reproductive ability level and life length of stallions. It has been proved in the present work that with the highest reproductive abilities distinguished themselves half-bred Wielkopolska stallions (467 ± 327.7 mares covered and 986 ± 674.7 jumps executed during the life period) and Małopolska stallions (accordingly, 454 ± 259.6 and 946 ± 534.9). The mean number of reproduction utilization seasons was in Małopolska stallions 9.9 ± 5.1 and in Wielkopolska one 9.5 ± 5.4 , the mean life length of the former was 15.6 ± 7.11 years and of the latter — 13.0 ± 6.44 years. Reproductors were culled most often due to senility (41.3%), then in connection with diseases (6.1%), deaths and casualties (3.6%) and malice (2.3%). At the same time it has been found that the mating efficiency of stallions is diminishing along with the age, particularly over 20 years, and therefore healthy noble stallions must not be culled below this age limit.